

Якось С. Тихолоз вдало порівняв учителя із сонцем, за яким діти-сопляки повертають свої голови. І те сонце, на моє переконання, має зігрівати, але не обпікати, вказувати шлях, але не змушувати ним іти, безкорисливо дарувати світло, любов і добро. Це почесно, але відповідально і нелегко. Впевнена, що той, хто бере участь у конкурсі "Учитель року", незалежно від результату, є тим "сонцем".

Саме такі думки виникають, коли прокручую, мов кіноплівку, події конкурсу "Учитель року — 2012".

I етап: невідомість, зацікавлення, перші безсонні ночі, студювання значної кількості літератури, пов'язаної з риторичною компетентністю (бо ж проблемна методична тема — "Формування риторичної компетентності учнів у контексті мовно-літературної освіти").

II етап: удосконалення створеного, знову безсонні ночі, урок у смт. Рокитне, ейфорія від утілення задумів, нервово очікування результатів, успіх, а він, як відомо, надихає.

III етап: цікаві знайомства, безмежна радість і задоволення від результату, можливість побачити і почути тих, кого досі знав лише з фахової літератури, зокрема М.І. Пентилюк, голову журі у номінації "Українська мова та література", С.О. Карамана, головного редактора журналу "Українська мова і література в сучасній школі".

Інтригою Конкурсу було те, що учасники, знаючи види завдань (вони задекларовані в Положенні), не знали їх форми. Довелося відмовлятися від заздалегідь підготовлених майстер-класів, презентації досвіду і демонструвати вміння виходити з нестандартних ситуацій: писати етюд, створювати презентацію за вказаною темою і захищати її. З одного боку, несподівано і психологічно важко, а з іншого — **об'єктивно і вмотивовано, отже, правильно**, тому що ерудиція і професійні якості справжнього педагога проявляються в його безпосередній діяльності.

Журі, як і годиться, було вимогливим і принциповим, проте відчувалася не лише суворість, а й приязне ставлення до учасників, позитив, створення ситуації успіху.

Злагодженою і чіткою була організація Конкурсу завдяки спільним зусиллям представників МОНМС України, УО РОДА, РОІППО: сподіваюся, всім учасникам, як і мені, запам'яталися пісні і люб'язність директора Рівненського обласного ліцею-інтернату, на базі якого відбувався Конкурс, смачні страви, якими пригощали господарі, та допитливі очі і щирі посмішки ліцеїстів.

І у членів журі, і в учасників, впевнена, незабутніми лишилися враження від духовно-просвітницького центру Дулібії — Пересопниці, древнього Острога, сучасного підприємства "Укрбурштин".

Власне, про організацію Конкурсу, що проходив у рідному місті, якось не личить говорити рівнянці, проте так приємно було чути відгуки інших учасників про щирю гостинність та увагу. Вдома, кажуть, і стіни гріють. Мене зігрівали не стіни, а підтримка рідних, друзів, колег, усього вчительства міста. До хвилювань додався величезний тягар відповідальності: хотілося гідно презентувати Рівненщину.

"Учитель року — 2012" завершився. Що залишилося після нього? Безліч спогадів і безцінний досвід. Конкурс продемонстрував не лише професійність і компетентність учасників, знання методики і володіння сучасними інформаційними технологіями, а й виявив та перевірів цілеспрямованість, витримку і силу волі кожного номінанта. Навіщо це потрібно? На це питання, на мою думку, авторитетно відповість педагог і філософ Джон Локк: "Ніхто не знає сили свого розуму, сили наполегливості і регулярної старанності, доки не випробував їх".

Вчимося розуміти те, що написано, і розуміти навіть те, що не написано

Текст і підтекст роману В. Підмогильного "Місто"

11 клас

Яся Якобчук,

учитель української мови та літератури

Рівне

Мета: дослідити задум автора і шляхи його реалізації у романі В. Підмогильного "Місто", *осягнути* головну думку твору, його проблематику, *формувати* вміння доводити логічність аргументів; *розвивати* навички поглибленого аналізу тексту, ініціативність у комунікації, вміння робити власні висновки, *сприяти* вихованню інтересу до читання, філософського світогляду

Тип уроку: урок-дослідження

Обладнання: презентація до уроку, картки індивідуальних цілей, таблиці аналізу, міні-проекти учнів

Методи та прийоми: метод асоціацій, проектів, евристична бесіда, проблемні запитання, прийом "А я думаю так...", "Блукання текстом", прийоми драмогерменевтики

Епіграф: Читати твори можна трояко: читати і не зрозуміти, читати — і розуміти, читати — і розуміти навіть те, що не написано.

Я.Княжин

пан", "Машина", "Провінціал у столиці", "Підкорення", "Поцілунок нічним вогням". Аналіз відповідей.

Висновок: у назві роману вдало переплетено і тему, і головну думку.

Хід уроку

I. Мотиваційний етап

Актуалізація опорних знань

Прочитайте твердження. Оберіть те, яке ви можете пояснити. Як ці факти характеризують В.Підмогильного як людину і як виявляють тогочасні суспільні процеси?

— Першу збірку оповідань дев'ятнадцятирічний автор назвав "Твори. Том I".

— У двадцять років В.Підмогильний переклав з французької роман А.Франса "Таїс", подав до друку з власною передмовою.

— Під час літературної дискусії 1925—1927 років В.Підмогильний висловив думку: "Підвищувати рівень художніх вимог у нашій літературі — це є перший крок на шляху її розвитку".

— На Байковому кладовищі Києва є могила сім'ї В.Підмогильного. Барельєфи зображують три профілі: жінки, чоловіка, хлопчика. Проте письменника там не поховано.

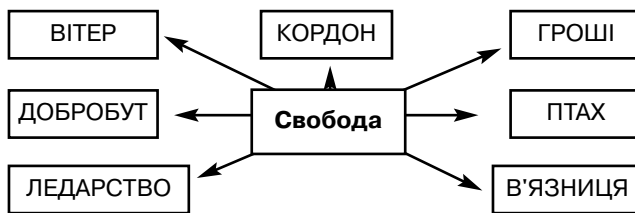
— Ю.Смолич так схарактеризував письменницьку діяльність В.Підмогильного: "Найбільш інтелектуально заглиблений, душевно тонкий, найбільш інтелігентний".

має два епіграфи. Аналізуючи вислів із Талмуда, одинадцяти-класники доходять **висновку:** в кожній людині є щось від тварини та янгола, проте лише від неї самої залежить, що переважить. І тільки споконвічна боротьба людини за чистоту своєї душі робить її подібною до янгола.

Коментар учителя. У праці "По той бік добра і зла" Ф.Ніцше, наголошуючи на амбівалентній природі особистості, зазначав: "В людині тварина і творець з'єднані воедино: в людині є матеріал, уламок, глина, бруд, безглуздя, хаос: але в людині також і творець, вершитель, твердість молота, божественний глядач і сьомий день..."

— **Методом асоціацій** аналізуємо другий епіграф.

Висновок учнів: абсолютно вільною людина не може бути. В її житті є певні "кордони": людські стосунки, зобов'язання, необхідність працювати, потреби тіла тощо.

— **"Блукання текстом"**. Учні пропонується "поблукати" сторінками роману і визначити, які слова в ньому повторюються найчастіше. Після проведеного дослідження учні дійшли висновку: у романі найбільш уживаними є слова "вулиця", "я", "любити", "творчість", "книга", "література", "думка", "кохання", "писати", що свідчить про глибокий психологізм та "інтелігентське" спрямування роману.

Слово вчителя. Літературознавці радять досліджувати художній твір у трьох аспектах, які демонструють способи викладу інформації

Фактуальний	Концептуальний	Підтекстовий
Місце, час дії, сюжет	Відображення світогляду автора, порушені проблеми	Прихований зміст твору, який реалізується через символи, інверсію, інтонацію тощо

Робота в групах

Перша група досліджує фактуальну інформацію, друга — концептуальну, третя — підтекстову. Можна об'єднати учнів у групи за відповідями на етапі цілевизначення.

Інструкція. Результати роботи першої групи презентуються за допомогою прийому "чарівна паличка". Переказавши певний епізод, учень за власним бажанням чи за певним зазначений час передає "паличку"

II. Цілевизначення. Повідомлення мети уроку

Бесіда. Як ви розумієте епіграф уроку? Учитель з'ясовує, з якою категорією читачів (в контексті вислову Я.Княжина) учні себе ідентифікують після прочитання роману В.Підмогильного "Місто", і просить позначити один із варіантів на картці.

Прочитав і не зрозумів
Прочитав і зрозумів
Прочитав і зрозумів навіть те, що не написано

Відповідно до позначеного, у кожного з учнів — індивідуальна ціль.

Слово вчителя. Як вам відомо з попереднього уроку, роман В.Підмогильного "Місто" після своєї появи викликав ажіотаж і неоднозначну оцінку критиків і читачів. Сьогодні ми маємо дослідити, чому молодь 20-х років захоплювалася твором, а що викликало обурення у тогочасних ідеологів, яку мету ставив перед собою автор, пишучи роман, і з'ясувати, що ж написано "між рядками". Наприкінці уроку ми сформулюємо його тему.

III. Поглиблене вивчення тексту

— **Евристична бесіда.** Роман називається "Місто". Що виявляє заголовок: тему чи головну думку? Як би ви назвали твір?

Варіанти відповідей учнів: "Пошук", "Я і моя цигарка", "Ворона в пір'ї павича", "Село і люди", "Із хама

(а нею може бути і олівець, і ручка) наступному оповідачу. Друга група, крім знання авторського задуму (а це компонент домашнього завдання попереднього уроку), демонструє риторичні вміння. Автором може бути як постійна людина, так і різні учні. Третя група вписує результати своїх досліджень до таблиці, в якій заповнена перша колонка. Зміст звуків і запахів пояснюють у довільній формі.

1 група	2 група	3 група
<ul style="list-style-type: none"> Розповісти про час і місце подій у творі Передаючи з рук в руки "чарівну паличку", стисло переказати сюжет 	<ul style="list-style-type: none"> Узяти інтерв'ю в автора про задум твору та його втілення Визначити основні проблеми 	<ul style="list-style-type: none"> Виписати і пояснити символи роману З'ясувати роль звуків і запахів

Висновки першої групи

Місце і час у творі яскраво визначені. З перших сторінок з боку Дніпра перед нами постає Київ. А далі — описи вулиць, завулків, парків, Дніпра, пляжів, університету, академії, багатьох історичних та архітектурних пам'яток промовисто свідчать про це. В.Підмогильний старанно зафіксував усе чарівне й огідне, здорове і гниле, моральне й аморальне в житті нашої столиці 20-х років ХХ століття. У романі з надзвичайною уважністю зафіксовано в типових рисах культурне, студентське, академічне й літературне життя киян і Києва. Відтворені в легкому іронічному плані літературні вечірки, що їх систематично влаштувала Культкомісія Місцевому ВУАН у малій залі Національної бібліотеки, подана характеристика тогочасних літературних угруповань і трохи шаржові образи тогочасних літераторів і критиків (наприклад, в образі критика Михайла Світозарова читач легко впізнає Миколу Зерова). Збірний тип поета Вигорського дає дуже багато для пізнання думок і настроїв тогочасного київського літературного Олімпу. Сюжет твору нескладний. Це історія перебування в місті вихідця із села — Степана Радченка. Він із нікому не відомого сільського хлопця поступово вибивається на вершини літературної слави. Цей "селюк з жадобою неофіта пізнав до кінця всі ступені безглузлого життя того хвилюючого видива, що зветься містом".

Висновки другої групи

Ще у попередньому творі, повісті "Третя революція", В.Підмогильний вустами старого революціонера проголосив: "Людськість хитається між дикунством і культурою. А їх треба поєднати, а не протиставити!". Культура ж — це місто. Пояснюючи задум роману "Місто", автор зауважив, що прагне "показати людей і ідеї нашого часу в їхніх сутичках і перетворенні". Та проблеми твору значно ширші:

- село і місто;
- добро і зло;
- прогрес і регрес;
- освіта і неосвіченість;
- шляхетність і непорядність;
- любов і ненависть.

Висновки третьої групи

Символи	Значення
Київ	Цивілізація. Вперше Київ відкрився героєві з Дніпра як своєрідний "пуп землі". Твір починається реченням: "Здавалось, пливати нікуди."
Цигарка, тютюн	Бажання бути "своїм" у місті
Помешкання	Статус і благополуччя
Жінки	Спосіб самоствердження
Капелюх	Належність до світу письменства, інтелігентність

Міні-проекти третьої групи

— **Діалогічне виразне читання** розмови С.Радченка з Вигорським про щастя.

Висновок: інтонація є засобом увиразнення змісту.

Слово вчителя. На обкладинці одного з перших видань "Міста" художник зображує багатопверхові будинки, труби заводів, що димлять у небо, невеликі ліхтарі. Позитивне розв'язання актуальної проблеми "місто-село" — ось що хотіли бачити критики на його сторінках. Тоді як прозаїка-гуманіста цікавила насамперед людина. Але це вже тема нашого наступного уроку.

А якою ж була тема цього уроку? (Формулювання теми учнями, зіставлення з формулюванням учителя.)

IV. Рефлексивно-оцінювальний етап

Бліц-анкета

У чому ж полягає головна думка роману В.Підмогильного "Місто"?

Після прочитання твору у вас, напевне, склався портрет міста. Чи доповнився він сьогодні новими враженнями? Якими?

V. Домашнє завдання

Письмово навести приклади (можна у вигляді цитат) наступних паралелей, що виявляються у романі "Місто":

- причина-наслідок;
- подібності-відмінності;
- правдиво-неправдиво.